ECLI:LV:AT:2024:1128.A420240820.14.S
Lieta Nr. A420240820, SKA-137/2024
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2024.gada 28.novembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Dzintra Amerika, senatores Anita Kovaļevska un Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „FORESTARII" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru SIA „FORESTARII" tiktu piešķirts pasākuma „Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi" aktivitātes „Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām" atbalsts par 2019.gadu, sakarā ar SIA „FORESTARII" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 21.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2019.gada 18.aprīlī pieteicēja SIA „FORESTARII" vērsās Lauku atbalsta dienestā ar vienoto iesniegumu 2019.gadam pasākuma „Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi" aktivitātes „Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām" atbalsta (turpmāk – atbalsts par *Natura 2000* meža teritoriju) saņemšanai.

Ar Lauku atbalsta dienesta 2020.gada 14.augusta lēmumu Nr. 10 6.4-15/20/2555-e kā administratīvo procesu iestādē noslēdzošo administratīvo aktu pieteicējai atteikts piešķirt minēto atbalstu, jo dienests konstatēja, ka, izvērtējot pieteicējas finanšu rādītājus kopsakarā ar tās saistītā uzņēmuma – SIA „Brīvības centrs" – finanšu rādītājiem, pieteicēja ir atzīstama par grūtībās nonākušu uzņēmumu, kas ir šķērslis atbalsta saņemšanai.

Pieteicēja Lauku atbalsta dienesta lēmumu pārsūdzēja tiesā.

[2] Pēc apelācijas tiesvedības ierosināšanas, ņemot vērā pieteicējas apelācijas sūdzībā norādītos argumentus, proti, to, ka Igaunijā ir reģistrēts uzņēmums, kurš arī ir atzīstams par ar pieteicēju saistītu uzņēmumu, un ka, ņemot vērā arī šī uzņēmuma finanšu rādītājus, pieteicēja neatbilst grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmēm, Lauku atbalsta dienests izdeva pieteicējas prasīto labvēlīgo administratīvo aktu. Līdz ar to apgabaltiesa atzina, ka pieteikuma priekšmets lietā ir administratīvā akta atzīšana par prettiesisku.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums, pievienojoties arī rajona tiesas sprieduma motivācijai, pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Lietā ir strīds par to, vai pieteicēja var saņemt kompensāciju par *Natura 2000* meža teritoriju, ja tai ir konstatētas grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmes.

[3.2] Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 17.decembra regulas Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes regulu Nr. 1698/2005 (turpmāk – regula Nr. 1305/2013) nosaka vispārīgos noteikumus, kas reglamentē Eiropas Savienības atbalstu lauku attīstībai, ko finansē no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (1.panta 1.punkts).

Saskaņā ar regulas Nr. 1305/2013 30.panta 1.punktu atbalstu saskaņā ar šo pasākumu piešķir katru gadu par lauksaimniecības platības hektāru vai meža hektāru, lai saņēmējiem kompensētu papildu izmaksas un neiegūtos ienākumus, kas attiecīgajās teritorijās izriet no nelabvēlīgiem faktoriem, kuri saistīti ar direktīvas 92/43/EEK (1992.gada 21.maija Padomes direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību), direktīvas 2009/147/EK (2009.gada 30.novembra Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību) un Ūdens pamatdirektīvas (2000.gada 23.oktobra Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā) īstenošanu. Atbilstoši šīs regulas 30.panta 6.punkta „a" apakšpunktam maksājumus var saņemt tostarp par *Natura 2000* lauksaimniecības un meža teritorijām, kas noteiktas saskaņā ar direktīvu 92/43/EEK un direktīvu 2009/147/EK.

Eiropas Savienības Tiesa 2022.gada 28.aprīļa spriedumā lietā SIA „Piltenes meži" pret Lauku atbalsta dienestu, C-251/21, norādīja, ka regulas Nr. 1305/2013 30.panta mērķis ir ļaut piešķirt atbalstu, lai lauksaimniekiem un mežu tiesiskajiem valdītājiem kompensētu izmaksas un negūtos ienākumus, kas tiem izriet no nelabvēlīgiem faktoriem, kuri saistīti ar direktīvu 92/43, 2000/60 un 2009/147 īstenošanu. Šī atbalsta atlīdzinājuma vai kompensējošais raksturs tādējādi izriet no paša šī atbalsta mērķa, kādu ir izvirzījis Savienības likumdevējs un līdz ar to šis raksturs nevar likt apšaubīt tā kvalifikāciju par atbalstu, ko var piešķirt saskaņā ar Savienības tiesisko regulējumu par Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (*sprieduma 67. un 68.punkts* un tajā minētā judikatūra).

[3.3] Komisijas 2014.gada 25.jūnija regulas Nr. 702/2014, ar kuru konkrētas atbalsta kategorijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.pantu, (turpmāk – regula Nr. 702/2014) mērķis ir dažas tāda individuāla atbalsta kategorijas, ko piešķir lauksaimniecības nozarē, mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos, atzīt par saderīgām ar iekšējo tirgu, kā arī tādējādi atbrīvot tās no Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktā paredzētā vispārējā paziņošanas pienākuma, ja vien šis individuālais atbalsts atbilst visiem šajā regulā paredzētajiem nosacījumiem (*sprieduma lietā Nr. C-251/21 78.punkts*). Šāda veida atbrīvojuma regula neizslēdz, ka konkrēts individuālais atbalsts – kas ietilpst kādā no tajā uzskaitītajām kategorijām, taču neatbilst nosacījumiem, kuri ļauj to atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz šo atbrīvojuma regulu, – konkrētas pārbaudes beigās tomēr var tikt atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, ja vien šis atbalsts iepriekš ir bijis paziņots Komisijai (*sprieduma lietā Nr. C-251/21 79.punkts* un tajā minētā judikatūra).

Regulas Nr. 702/2014 36.panta 1.punktā noteikts, ka ar *Natura 2000* meža teritorijām, kā definēts direktīvas 92/43/EEK 3.pantā un direktīvas 2009/147/EK 3.pantā, saistītais atbalsts par ierobežojošajiem apstākļiem, kuru piešķir privātajiem meža tiesiskajiem valdītājiem un privāto meža tiesisko

valdītāju apvienībām, ir saderīgs ar iekšējo tirgu Līguma 107.panta 3.punkta „c” apakšpunkta nozīmē un ir atbrīvots no Līguma 108.panta 3.punktā noteiktās paziņošanas prasības, ja tas atbilst šā panta 2.–6.punkta un I nodaļas nosacījumiem.

Regulas Nr. 702/2014 I nodaļā ietverti vispārīgi regulas darbības noteikumi, tostarp 1.pants „Darbības joma”. Regulas 1.panta 6.punktā noteikts, ka šo regulu nepiemēro atbalstam grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, paredzot arī izņēmumus.

Eiropas Savienības Tiesa spriedumā lietā Nr. C-251/21 norādīja, ka no regulas Nr. 702/2014 1.panta 1.punkta „e” apakšpunkta, kas aplūkots kopā ar 1.panta 3.punkta „a” apakšpunktu un izskaidrots šīs regulas 60.apsvērumā, izriet, ka ar minēto regulu ieviestais atbrīvojums ir piemērojams atbalstam mežsaimniecībai, tostarp tam, kas tiek līdzfinansēts no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Regula Nr. 702/2014 tādējādi ir piemērojama it īpaši regulas Nr. 1305/2013 30.pantā paredzētajam atbalstam un it īpaši atbalstam, kas saskaņā ar šo tiesību normu tiek pieprasīts par mikroliegumu, kurš izveidots mežā, lai īstenotu direktīvas 2009/147 mērķus, piemēram, pamatlietā aplūkotajam atbalstam. No tā izriet – lai šādu atbalstu varētu atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu atbilstoši regulai Nr. 702/2014 un saņemt šajā regulā paredzēto atbrīvojumu, tam ir jāatbilst visiem nosacījumiem, kādi tajā ir izvirzīti šai saderības atzīšanai. Šie nosacījumi saskaņā ar minētās regulas 1.panta 6.punktu ietver arī nosacījumu, ka šāda atbalsta pieprasītājs nedrīkst būt grūtībās nonācis uzņēmums, neskarot dažādus izņēmumus (*sprieduma 81.–84.punkts*). Regula Nr. 702/2014 ir jāinterpretē tādējādi, ka atbalsts mežsaimniecībai un, konkrētāk, atbalsts, ko, pamatojoties uz regulas Nr. 1305/2013 30.pantu, attiecībā uz mikroliegumu, kurš izveidots mežā, lai īstenotu direktīvas Nr. 2009/147 mērķus, ir pieprasījis grūtībās nonācis uzņēmums minētā 2.panta 14.punkta izpratnē, nevar tikt atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz regulu Nr. 702/2014 (*sprieduma 86.punkts*).

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Lauku atbalsta dienests pamatoti pārbaudīja, vai pieteicēja ir grūtībās nonācis uzņēmums.

[3.4] Saskaņā ar regulas Nr. 702/2014 2.panta 14.punkta „a” apakšpunktu grūtībās nonācis uzņēmums ir uzņēmums, ja uzkrāto zaudējumu dēļ ir zudusi vairāk nekā puse no tās parakstītā kapitāla. Tā tas ir gadījumā, ja, uzkrātos zaudējumus atskaitot no rezervēm (un visām pārējām pozīcijām, kuras vispārpieņemts uzskatīt par daļu no sabiedrības pašu kapitāla), rodas negatīvs rezultāts, kas pārsniedz pusi no parakstītā kapitāla.

Ministru kabineta 2014.gada 30.septembra noteikumu Nr. 599 „Noteikumi par Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda, kā arī par valsts un Eiropas Savienības atbalsta lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai finansējuma administrēšanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā” 53.1.apakšpunkts paredz, ka atbilstoši regulas Nr. 702/2014 2.panta 14.punktā un regulas Nr. 1388/2014 3.panta piektajā daļā noteiktajam Lauku atbalsta dienests atbalstu nepiešķir, ja, piesakoties atbalstam pasākumos, kuros jāvērtē pretendenta atbilstība grūtībās nonākuša uzņēmuma statusam, atbalsta pretendents atbilst šādai pazīmei: kapitālsabiedrībai (izņemot mazos un vidējos uzņēmumus, kas ir pastāvējuši mazāk nekā trīs gadus) uzkrāto zaudējumu dēļ ir zudusi vairāk nekā puse no tās parakstītā kapitāla, ja, uzkrātos zaudējumus atskaitot no rezervēm un visām pārējām pozīcijām, kuras vispārpieņemts uzskatīt par daļu no sabiedrības pašu kapitāla, rodas negatīvs rezultāts, kas pārsniedz pusi no parakstītā kapitāla, tai skaitā arī kapitāldaļu uzcenojumu.

Lietā ir strīds, kā tulkojams minētajās tiesību normās lietotais jēdziens „uzņēmums”, proti, vai ar to saprot arī saistītos uzņēmumus.

[3.5] Regulas Nr. 702/2014 1.pielikuma 3.panta trešās daļas 1.punkta „a” apakšpunkts un 4.punkts paredz, ka saistīti uzņēmumi ir uzņēmumi, kuriem ir akcionāru vai locekļu balsstiesību vairākums citā uzņēmumā. Uzņēmumi, kurus saista kādas no šīm attiecībām, ko nodrošina fiziska persona vai fizisku personu grupa, kuras kopīgi darbojas, arī ir uzskatāmi par saistītiem uzņēmumiem, ja tie pilnīgi vai daļēji darbojas tajā pašā konkrētajā tirgū vai blakus tirgos.

Attiecīgi iestāde lēmumā, lai noteiktu, vai uzņēmums ir grūtībās nonācis uzņēmums, ņēma vērā arī pieteicēju saistītā uzņēmuma – SIA „Brīvības centrs” – finanšu datus. Pieteicējas pārstāve apšaubīja minētā panta piemērošanas pamatotību, ņemot vērā regulas Nr. 702/2014 1.pielikuma nosaukumu „Mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu definīcija” un to, ka pieteicēja nav pieteikusies uz tādu atbalsta veidu, kas paredzēts tikai minētajai uzņēmumu kategorijai.

Pieteicējas pārstāve pamatoti norādīja, ka saistīto uzņēmumu jēdziens ir iekļauts regulas Nr. 702/2014 1.pielikumā, kurā definēts mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu jēdziens. Vienlaikus minētā pielikuma 3.punktā ir aprakstīts, ko valsts atbalsta jomā kopumā saprot ar jēdzienu „uzņēmums” un „saistīti uzņēmumi”. Neraugoties uz to, ka šie jēdzieni konkrētajā regulā ir iekļauti sadaļā par mikrouzņēmumiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem, tajā iekļautais uzņēmuma un saistītā uzņēmuma jēdziens ir vienlīdz attiecināms uz visiem uzņēmumiem, kas minētās regulas kontekstā pretendē uz valsts atbalstu.

No Komisijas 2016.gada 19.jūlija paziņojuma par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (2016/C 262/01) 11.punkta izriet, ka vairāki atsevišķi tiesību subjekti valsts atbalsta noteikumu piemērošanas nolūkā var tikt uzskatīti par vienu saimniecisko vienību. Par attiecīgo uzņēmumu tad uzskata šo saimniecisko vienību. Arī Eiropas Savienības Tiesa 2006.gada 10.janvāra sprieduma lietā Nr. C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, 112.punktā norādīja: ja vienība, kurai pieder kapitāldaļu kontrolpakete kādā sabiedrībā, šo kontroli īsteno, tieši vai netieši ietekmējot sabiedrības pārvaldību, tad ir uzskatāms, ka šī vienība piedalās kontrolētā uzņēmuma veiktajā saimnieciskajā darbībā. Secīgi uzņēmumi var tikt uzskatīti par vienu uzņēmumu, ja pastāv kontrolējošā līdzdalība.

[3.6] Pieteicējas un SIA „Brīvības centrs” kapitāldaļu turētāji lēmuma pieņemšanas laikā bija vienas un tās pašas fiziskās personas. Abu uzņēmumu darbības veids ir sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana, tas ir, abi uzņēmumi darbojas vienā nozarē. Ievērojot minēto, iestāde pamatoti analizēja arī ar pieteicēju saistītā uzņēmuma SIA „Brīvības centrs” finanšu rādītājus. Iestāde pamatoti konstatēja, ka abu uzņēmumu kopējie zaudējumi pārsniedz 50% no pamatkapitāla. Tādējādi pieteicēja ir uzskatāma par grūtībās nonākušu uzņēmumu un neatbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

[4] Pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[4.1] Nevar piekrist tiesas secinājumam, ka situācijā, kad uzņēmums piesakās atbalstam par *Natura 2000* meža teritoriju, ir jāpiemēro regulas Nr. 702/2014 1.pielikums, lai noskaidrotu uzņēmuma atbilstību grūtībās nonākuša uzņēmuma definīcijai.

Eiropas Komisija 2003.gada 6.jūnijā ir izstrādājusi Kopienas ieteikumus par mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu definīciju. Šo ieteikumu 1.apsvērumā teikts: sekojot vienota tirgus bez iekšējām robežām loģikai, attieksmē pret uzņēmumiem vajadzētu pamatoties uz vienotu noteikumu kopumu. Šādas pieejas meklēšana ir vēl nepieciešamāka, ņemot vērā plašo mijiedarbību starp valstu un Kopienas pasākumiem palīdzībai mikrouzņēmumiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem, piemēram, saistībā ar Struktūrfondiem vai pētniecību. Tas nozīmē, ka jānovērš situācija, kad Kopiena koncentrē savu rīcību uz kādu mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu kategoriju un dalībvalsts – uz citu.

No minētā jāsecina, ka ieteikumi ir izstrādāti ar mērķi nodrošināt vienotu mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu definīcijas piemērošanu, tādējādi ierobežojot konkurences izkropļojuma risku. Šiem ieteikumiem ir pievienots 1.pielikums „Komisijas pieņemtā mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu definīcija”. Šis pielikums ir iekļauts arī kā regulas Nr. 702/2014 1.pielikums, jo, pamatojoties uz regulas Nr. 702/2014 1.panta 1.punktu, regula Nr. 702/2014 tiek piemērota arī atbalstam mikrouzņēmumiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem. Šajā pielikumā ir skaidrots, kā noteikt, kas ir mikrouzņēmums, mazs vai vidējs uzņēmums, nevis, ko valsts atbalsta jomā kopumā saprot ar jēdzienu uzņēmums un saistītais uzņēmums.

Šāda minētā pielikuma piemērošana izriet arī no Kopienas ieteikumu 1.panta 2.punkta „a” apakšpunkta, kas noteic, ka dalībvalstis, Eiropas Investīciju banka un Eiropas Investīciju fonds tiek aicināti ievērot pielikuma I sadaļu programmās, kas paredzētas vidējiem uzņēmumiem, maziem

uzņēmumiem vai mikrouzņēmumiem.

Norādīto apstiprina arī Eiropas Komisijas izstrādātā Lietotāja rokasgrāmata par mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu definīcijas piemērošanu. Šajā rokasgrāmatā ir teikts, ka būtībā pašreizējā definīcijā ir ņemta vērā mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu spēja piesaistīt ārēju finansējumu. Piemēram, uzņēmumi, kas saistīti ar citiem uzņēmumiem, kuru rīcībā ir lieli finanšu resursi, pārsniedz noteiktos griestus un nav kvalificējami mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu statusā. Mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu definīcijas mērķis ir panākt, lai mikrouzņēmumi, mazi un vidēji uzņēmumi, kuri ir daļa no uzņēmumu grupas, neizmanto Eiropas Savienības finansējumu uzņēmējdarbības veikšanai, tādējādi radot tirgus izkropļojumu.

Regulas Nr. 702/2014 36.pantā paredzētais atbalsts ir par *Natura 2000* teritorijām, kas nav valsts atbalsts parastajā izpratnē, proti, tas nav atbalsts uzņēmuma darbības veikšanai, bet tā ir kā kompensācija par īpašumtiesību ierobežošanu, tāpēc šis atbalsts nevar radīt tirgus izkropļojumu. Tātad nav nozīmes atbalsta pretendenta iespējām piesaistīt ārēju finansējumu, jo atbalsts par *Natura 2000* teritorijām ir kompensācija par papildu izmaksām un negūtajiem ienākumiem, kuru cēlonis ir ierobežojošie apstākļi.

Tādējādi tiesa kļūdaini piemērojusi regulas Nr. 702/2014 1.pielikumu.

[4.2] Spriedumā norādīts, ka uzņēmuma un saistītā uzņēmuma jēdziens ir vienlīdz attiecināms uz visiem uzņēmumiem, kas regulas Nr. 702/2014 kontekstā pretendē uz valsts atbalstu. Šāds apgalvojums izrietot no Eiropas Savienības Komisijas paziņojuma Nr. 2016/C 262/01 „Par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu". Pieteicēja tam nevar piekrist. Šī paziņojuma ievada 2.punktā norādīts: paziņojumā skatīts vienīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minētais valsts atbalsta jēdziens, kas gan Komisijai, gan valsts iestādēm (tostarp valstu tiesām) jāpiemēro saistībā ar paziņošanas un nogaidīšanas pienākumiem, kuri paredzēti Līguma 108.panta 3.punktā.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkts noteic: ja vien Līgumi neparedz ko citu, ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm. Savukārt, minētā panta 2. un 3.punktā uzskaitīti valsts atbalsti, kas saderīgi ar iekšējo tirgu. No regulas Nr. 702/2014 36.panta izriet, ka valsts atbalsts, kas paredzēts par *Natura 2000* teritorijām, ir saderīgs ar iekšējo tirgu un ir atbrīvots no paziņošanas prasības Līguma 108.panta 3.punkta izpratnē. Līdz ar to jāsecina, ka tiesas pieminētais Komisijas paziņojums uz izskatāmo lietu nav attiecināms.

[4.3] Tiesa spriedumā ir kļūdaini piemērojusi Eiropas Savienības Tiesas 2006.gada 10.janvāra spriedumā lietā Nr. C-222/04 sniegto uzņēmuma jēdziena skaidrojumu, bez ievērības atstājot to, ka Eiropas Savienības Tiesa šajā lietā uzņēmuma jēdzienu vērtējusi Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta, nevis 107.panta 2. un 3.punkta izpratnē. Proti, Eiropas Savienības Tiesa skaidrojusi uzņēmuma jēdzienu, uz kuru attiecas paziņošanas pienākumus, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta 3.punktu, tādējādi potenciāli radot konkurences izkropļojumu. Kompensācija par *Natura 2000* teritoriju tiek uzskatīta par saderīgu ar iekšējo tirgu, kā rezultātā Eiropas Savienības Tiesa lietā Nr. C-222/04 uzņēmuma jēdziena skaidrojums nav attiecināms uz izskatāmo lietu. Valsts atbalsts par *Natura 2000* teritoriju nevar radīt konkurences izkropļojumu, jo tas nav uzskatāms par valsts atbalstu parastajā izpratnē, bet gan tā ir kompensācija, kuras mērķis ir atlīdzināt (kompensēt) pieteicējas papildu izmaksas un negūtos ieņēmumus.

[4.4] Regulas Nr. 1305/2013 38.apsvērumā noteikts, ka dalībvalstīm būtu jāizveido projekta atlases kritēriji, bet izņēmums no kritēriju izveidošanas ir *Natura 2000* un Ūdens pamatdirektīvu apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi. Regulas Nr. 702/2014 1.panta 6.punkts paredz, ka regulu Nr. 702/2014 nepiemēro grūtībās nonākušiem uzņēmumiem. Regulas Nr. 702/2014 5.apsvērumā teikts, ka būtu jāsaskaņo minētās regulas un regulas Nr. 1305/2013 darbības joma. Tomēr abu minēto normatīvo aktu regulējums ir atšķirīgs, proti, regulā Nr. 1305/2013 tiek noteikts, ka atbalsts par *Natura 2000* teritorijām nebūtu jāpakļauj atlases kritērijiem, bet ar regulu Nr. 702/2014 atbalsts par *Natura 2000* teritorijām tiek pakļauts atbalsta atlases kritērijam – grūtībās nonācis uzņēmums. Tiesa to nav ņēmusi vērā.

[4.5] Atbilstoši 2015.gada 7.aprīļa Ministru kabineta noteikumu Nr. 171 „Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā, kā arī pārējā laikā 2021. un 2022.gadā" 58.punktam *Natura 2000* meža teritorijās ir aizliegtas šādas darbības: 1) aizliegta mežsaimnieciskā darbība; 2) aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte; 3) aizliegta galvenā cirte; 4) aizliegta kailcirte.

Minētie aizliegumi ierobežo īpašuma tiesību izmantošanu, jo persona nespēj izmantot savu īpašumu pilnvērtīgi. Ierobežojumu rezultātā īpašums var kļūt bezvērtīgs. Šāds īpašuma tiesību ierobežojums ir uzskatāms par ierobežojumu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17.panta izpratnē. Satversmes tiesa atzinusi, ka atlīdzība par mežsaimniecības ierobežojumu ietilpst Satversmes 105.pantā minētā jēdziena „īpašums" saturā (*Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 7.jūnija spriedums lietā Nr. 2011-19-01*).

Līdz ar to, nosakot prasību, ka atbalsta pretendents, kurš atbilst grūtībās nonākuša uzņēmuma definīcijai, nav tiesīgs saņemt atbalstu par *Natura 2000* teritorijām, tiek pārkāpts vienlīdzības un samērīguma princips. Proti, ņemot vērā, ka atbalsts par *Natura 2000* teritorijām nav valsts atbalsts parastajā izpratnē, tad, piešķirot kompensāciju par zaudējumiem, kuri rodas atbalsta pretendentiem par *Natura 2000*, nebūtu jāšķiro atbalsta pretendents ne pēc tā juridiskās formas, ne pēc finansiālās labklājības.

[5] Lauku atbalsta dienests paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norāda, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks, bet kasācijas sūdzība nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai ir jāvērtē personas atbilstība grūtībās nonākuša uzņēmuma statusam, kad tiek lemts par personas tiesībām uz atbalstu par *Natura 2000* meža teritoriju. Gadījumā, ja atbilstība grūtībās nonākuša uzņēmuma statusam ir jāvērtē, – vai ir jāņem vērā uz atbalstu pretendējošā uzņēmuma saistīto uzņēmumu finansiālie dati.

[7] Senāts atzīst, ka tiesas secinājums, ka ir jāvērtē pieteicējas atbilstība grūtībās nonākuša uzņēmuma statusam, lai noskaidrotu, vai pieteicējai ir tiesības uz atbalstu par *Natura 2000* meža teritoriju, ir pareizi. Proti, tiesa pamatoti atsaukusies uz Eiropas Savienības Tiesas 2022.gada 28.aprīļa spriedumu lietā SIA „Piltenes meži" pret Lauku atbalsta dienestu, C-251/21, ECLI:EU:C:2022:311, kurā atzīts, ka atbilstība šai pazīmei ir jāvērtē.

Pieteicēja iebilst, ka pastāvot pretruna starp regulu Nr. 1305/2013 un regulu Nr. 702/2014 (šā sprieduma 4.4.punktā atreferētais arguments).

Senāts tam nepiekrīt.

Regulas Nr. 1305/2013 38.apsvērums paredz, ka dalībvalstīm nebūtu jāizveido projektu atlases kritēriji *Natura 2000* apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi. Kā tas izriet no regulas Nr. 702/2014 16.apsvēruma un 1.panta 6.punkta, regulā paredzētais ierobežojums to nepiemērot grūtībās nonākušiem uzņēmumiem nav dalībvalsts izveidots projektu atlases kritērijs, bet gan Eiropas Savienības likumdevēja noteikts regulas tvērums. Līdz ar to pretrunas starp abām regulām nav saskatāmas.

Šaubas par minēto nerada arī pieteicējas iebildumi par tiesību uz īpašumu ierobežojumu, kā arī vienlīdzības un samērīguma principa pārkāpumu (šā sprieduma 4.5.punktā atreferētais arguments).

Kā to norādījusi Eiropas Savienības Tiesa jau minētajā spriedumā lietā Nr. C-251/21, režīmu, kas regulā Nr. 702/2014 ir paredzēts konkrēti grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, pašu par sevi nevar uzskatīt par tādu, kurš var būt pretrunā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17.pantā garantētajām tiesībām uz īpašumu vai vispārējiem vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principiem. Pirmkārt, tā kā tiesības uz īpašumu nav absolūta prerogatīva, to īstenošanai, ievērojot hartas 52.panta 1.punktā paredzētos nosacījumus, var tikt noteikts ierobežojums, kas ir pamatots ar Savienības atzītu vispārējo interešu mērķi, piemēram, tādu, kurš izriet no valsts pasākuma, kas ir veikts, lai aizsargātu dabu un vidi saskaņā ar direktīvām 92/43 vai 2009/147, un personai, kuras tiesības uz īpašumu šādā veidā ir ierobežotas, tomēr ne vienmēr ir tiesības saņemt atlīdzību un, konkrētāk, atbalstu, pamatojoties uz regulas Nr. 1305/2013 30.pantu. Tādēļ, ja valsts pasākuma dēļ, kas ir veikts dabas un vides aizsardzības nolūkā saskaņā ar direktīvām Nr. 92/43 vai 2009/147, attiecīgā zemes gabala vērtība zustu tik krasi, ka tā līdzinātos īpašuma atņemšanai, šī zemes gabala īpašniekam būtu tiesības uz kompensāciju saskaņā ar hartas 17.pantu (*sprieduma 91.–92.punkts*).

Otrkārt, to, ka uzņēmumiem, kuru tiesības uz īpašumu tikušas ierobežotas saskaņā ar valsts pasākumu, kas ir veikts dabas un vides aizsardzības nolūkā saskaņā ar direktīvu 92/43 vai direktīvu 2009/147, var tikt piešķirts atbalsts, kura saderība ar iekšējo tirgu ir atkarīga no nosacījumiem, kas atšķiras atkarībā no tā, vai uzņēmumi ir vai nav nonākuši grūtībās, attaisno atšķirīgās situācijas, kādās šīs abas uzņēmumu kategorijas atrodas, ņemot vērā Savienības tiesības par valsts atbalstu. Ievērojot ekonomiskās vai finansiālās grūtības, kādās ir nonākuši šie uzņēmumi, ir pamatoti atbalsta, kas tiem var tikt piešķirts, saderības ar iekšējo tirgu pārbaudei izvirzīt konkrētus nosacījumus, kuri ļauj ņemt vērā to grūtības un ietekmi, kas tiem var rasties (*sprieduma 93–94.punkts*).

Turklāt nešķiet, ka regulā Nr. 702/2014 paredzētā atbrīvojuma nepiemērojamība grūtībās nonākušiem uzņēmumiem būtu pretrunā vispārējam samērīguma principam. To nevar uzskatīt par tādu, kas pārsniedz vajadzīgo izvirzītā mērķa sasniegšanai, jo nerada šķērsli tam, ka šiem uzņēmumiem var tikt piešķirts atbalsts mežsaimniecībai vai atbalsts grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, ja vien šāds atbalsts atbilst nosacījumiem, kas paredzēti minētajiem uzņēmumiem piemērojamās valsts atbalsta tiesību normās (*sprieduma 95.punkts*). Proti, šāda veida atbrīvojuma regula neizslēdz, ka konkrēts individuālais atbalsts – kas ietilpst kādā no tajā uzskaitītajām kategorijām, taču neatbilst nosacījumiem, kuri ļauj to atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz šo atbrīvojuma regulu, – konkrētas pārbaudes beigās tomēr var tikt atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, ja vien šis atbalsts iepriekš ir bijis paziņots Komisijai (*sprieduma 79.punkts*).

Tādējādi grūtībās nonākuša uzņēmuma kritērija vērtēšana situācijā, kad persona ir pieteikusies atbalstam par *Natura 2000* teritoriju, nepārkāpj ne tiesības uz īpašumu, ne samērīguma un vienlīdzības principu.

[8] Pārsūdzētajā spriedumā tiesa secinājusi, ka, vērtējot pieteicējas atbilstību grūtībās nonākuša uzņēmuma definīcijai, par uzņēmumu jāuzskata pieteicēja un ar pieteicēju saistītie uzņēmumi, jo regulas Nr. 702/2014 1.pielikuma 3.pants paredz, ko valsts atbalsta jomā kopumā saprot ar jēdzienu „uzņēmums" un „saistīti uzņēmumi". Tādējādi tiesa secinājusi, ka, vērtējot pieteicējas atbilstību grūtībās nonākuša uzņēmuma definīcijai, ir jāņem vērā arī ar pieteicēju saistīto uzņēmumu finanšu rādītāji.

Senāts atzīst, ka šāds tiesas secinājums ir kļūdains turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

Eiropas Savienības Tiesa 2023.gada 9.februāra spriedumā lietā SIA „Druvnieks" pret Lauku atbalsta dienestu, C-668/2021, ECLI:EU:C:2023:82, ir norādījusi, ka vien fakts, ka pieteicējas pamatlietā īpašnieks ir arī otra uzņēmuma īpašnieks, pats par sevi neietekmē to, ka runa ir par divām atsevišķām sabiedrībām ar ierobežotu atbildību. Tiesa arī atzina, ka šo secinājumu neliek apšaubīt regulas Nr. 702/2014 1.pielikuma 3.panta 3.punktā minētais jēdziens „saistīti uzņēmumi", jo, kā izriet no šā 3.panta nosaukuma, šis jēdziens ir paredzēts tikai tam, lai konstatētu, vai kāds uzņēmums var tikt uzskatīts par ietilpstošu kategorijā „mikrouzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi" šīs regulas 2.panta 2.punkta izpratnē, nevis lai definētu šīs regulas 2.panta 14.punktā minēto jēdzienu „grūtībās nonācis uzņēmums" (*sprieduma 39.–40.punkts*). Tāpat Tiesa norādīja, ka arī tās pastāvīgā judikatūra Savienības konkurences tiesību jomā attiecībā uz jēdzienu „uzņēmums", atbilstoši kurai šis jēdziens attiecas uz jebkuru vienību, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no šīs vienības juridiskā statusa un finansēšanas veida un tādējādi nozīmē ekonomisku vienību, pat ja no juridiskā viedokļa šo ekonomisko vienību veido vairākas fiziskas vai juridiskas personas, nav nozīmīga jēdziena „grūtībās nonācis uzņēmums" regulas Nr. 702/2014 2.panta 2. un 14.punkta izpratnē interpretēšanai (*sprieduma 41.punkts*).

No minētā sprieduma izriet, ka uz atbalstu pretendējošais uzņēmums var tikt vērtēts kopsakarā ar saistītajiem uzņēmumiem, ja atbalsta piešķiršanai būtu tādas sekas, ka šo atbalstu pilnā apmērā vai daļēji iegūst cits uzņēmums, kas kāda iemesla dēļ nav tiesīgs saņemt šādu atbalstu, proti, ja tiktu radīti mākslīgi apstākļi atbalsta saņemšanai (*sprieduma 33.–38.punkts*). Izskatāmajā gadījumā tiesa šādus apstākļus nav konstatējusi.

Ņemot vērā minēto, Senāts secina, ka nav nepieciešams detalizēti atbildēt uz visiem kasācijas sūdzībā izvirzītajiem argumentiem par regulas Nr. 702/2014 1.pielikuma piemērošanu, jo no minētā Eiropas Savienības Tiesas sprieduma skaidri izriet, ka regulas pielikums nav izmantojams, lai definētu jēdzienu „grūtībās nonācis uzņēmums".

[9] Tiesa spriedumā atsaukusies uz Komisijas 2016.gada 19.jūlija paziņojuma par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (2016/C 262/01) 11.punktu, kurā norādīts, ka vairāki atsevišķi tiesību subjekti valsts atbalsta noteikumu piemērošanas nolūkā var tikt uzskatīti par vienu saimniecisko vienību un par attiecīgo uzņēmumu tad uzskata šo saimniecisko vienību. Tiesa atsaukusies arī uz Eiropas Savienības Tiesas 2006.gada 10.janvāra spriedumu lietā „Cassa di Risparmio di Firenze u.c.", C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, uz kuru ir atsauce arī minētajā Komisijas paziņojumā. No šiem avotiem izriet, ka vispārīgi var būt situācijas, kad, risinot konkrētus jautājumus valsts atbalsta jomā, vairāki atsevišķi tiesību subjekti var tikt uzskatīti par vienu saimniecisko vienību. Tomēr, kā tas izriet jau no iepriekš norādītā Eiropas Savienības Tiesas sprieduma, nevar uzskatīt, ka tas tā ir vienmēr, kad tiek vērtēts, vai uzņēmums, kas pretendē uz atbalstu, ir grūtībās nonācis uzņēmums.

[10] Tā kā tiesa ir kļūdījusies tiesību normu interpretācijā, tiesas spriedums ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 21.septembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atmaksāt zvērinātu advokātu birojam „ROSENTHAL" SIA par SIA „FORESTARII" kasācijas sūdzību samaksāto drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Dz. Amerika A. Kovaļevska I. Višķere